

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних відносин і політичної
філософії
Протокол № 1 від 01.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**МЕТОДОЛОГІЯ МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань

**С «Соціальні науки, журналістика, інформація та
міжнародні відносини»**

Спеціальність

СЗ «Міжнародні відносини»

Освітній рівень

Другий (магістерський)

Освітня програма

Міжнародні відносини

Статус дисципліни

обов'язкова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Розробники:
д.філос.н., проф.

Олег КУЗЬ

Завідувач кафедри
міжнародних відносин і
політичної філософії

Олег КУЗЬ

Гарант програми

Олег КУЗЬ

**Харків
2025**

ВСТУП

Апріорі (A priori – лат. первісно) «Методологія міжнародно-політичних досліджень» належить до переліку базових навчальних дисциплін за другим (магістерським) освітнім рівнем. Такий статус дисципліни зумовлений її зосередженістю на фундаментальних проблемах знання, науки і методології наукового пізнання. Загальне епістемологічне поле сучасної науки конкретизується практиками політичних і міжнародно-політичних досліджень. Зміст дисципліни спрямований на розгляд основних проблем сучасної науки, серед яких питання наукової раціональності, науки як соціокультурного феномена, наукових революцій, наукових картин світу, наукового ідеалу, сучасних методологічних програм і принципів, специфіки та інституалізації політичних наук. Експліцитними завданнями викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів освітнього ступеня «магістр» сучасного наукового світогляду, опанування плюральної методології дослідницьких програм і усвідомлення системно-методологічних (культурних, політичних, соціально-економічних, когнітивно-пізнавальних тощо) проблем, що безпосередньо або побічно пов'язані з прогресом науки і технологій та становленням глобального суспільства.

Навчальна дисципліна «Методологія міжнародно-політичних досліджень» викладається у Навчально-науковому інституті міжнародних відносин Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» і має допомогти їм віднайти власний дослідницький стиль.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів системи знань та навичок щодо організації та проведення наукових досліджень міжнародно-політичного спрямування, вдосконалення використання методів наукового дослідження, участь в міжнародній науковій співпраці.

У якості завдань вивчення дисципліни постають:

- засвоєння змісту та структури сучасної наукової теорії в галузі гуманітарних і соціально-політичних наук (наука як форма знання);
- опанування методів і засобів, технології виробництва нового наукового знання та перевірки його на достовірність та обґрунтованість (наука як форма пізнавальної діяльності);
- розуміння соціальних функцій науки у сучасному суспільстві; усвідомлення етосу науки (наука як соціальний інститут);
- оволодіння принципами наукового дослідження; розуміння місця міжнародно-політичних досліджень у структурі суспільних наук та їх зв'язок із міждисциплінарними дослідженнями;
- опанування базових навичок наукової роботи та здійснення наукового дослідження, уміння визначати наукову проблему, предмет дослідження, будувати наукові гіпотези;
- засвоєння основ методології міжнародно-політичного аналізу; уміння

застосовувати прикладні методи дослідження та аналізу міжнародних відносин і зовнішньої політики;

– оволодіння навичками підготовки текстів (аналітичних записок, есе, наукових статей тощо) і усних презентацій у сфері аналізу міжнародних відносин і зовнішньої політики окремих держав.

Програму вивчення навчальної дисципліни «Методологія міжнародно-політичних досліджень» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів зі спеціальності СЗ «Міжнародні відносини».

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності (загальні та спеціальні), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН1	ЗК1; ЗК6; СК1; СК5; СК6; СК7; СК9; СК10
РН3	ЗК5; ЗК8; ЗК9; СК7; СК9
РН5	ЗК3; ЗК8; СК6; СК7; СК11
РН7	ЗК2; ЗК6; ЗК7; СК2; СК6; СК7
РН10	ЗК9; СК11
РН13	ЗК2; ЗК3; ЗК7; СК3; СК6; СК7; СК9; СК12

де, **РН1.** Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.

РН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.

РН10. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.

РН13. Брати участь у професійній дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.

ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та

зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

СК11. Здатність виокремлювати та аналізувати взаємообумовленість внутрішньої та зовнішньої політики держав, виявляти тренди глобального та регіонального структурування світового порядку.

СК12. Здатність до тематизації неурядової складової міжнародних відносин через діяльність політичних партій, громадських організацій та об'єднань регіонального рівня.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Політична теорія як наука

Тема 1. Логіка й методологія науки. Специфіка політичних наук

Історія науки. Виникнення передумов наукових знань в стародавньому світі. Зародження і розвиток класичної науки. Некласична наука. Постнекласична наука. Наука і практика. Наука і суспільство. Багатоманітність форм знання. Наукове і позанаукове знання. Наукове знання як система, його особливості і структура. Класифікація наук і проблема періодизації історії науки. Диференціація та інтеграція наук, взаємодія наук та їх методів. Посилення математизації, теоретизації та діалектизації науки. Динаміка наукового знання.

Наука як соціокультурний феномен. Наука, людина, повсякденність. Комп'ютеризація науки та її соціальні наслідки. Наука й економіка. Наука і влада. Політизована наука.

Метод і методологія. Класифікація методів. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Нормативний характер методологічних принципів науки. Загальнонаукові методологічні принципи як вимоги до наукової теорії. Розуміння і пояснення.

Основні методологічні програми сучасності: індуктивізм, фальсифікаціонізм, конвенціоналізм, історизм. Критицизм і раціональність в концепції К. Поппера. Релятивність норм пізнавальної діяльності (М. Полані).

Еволюційна епістемологія і еволюційна програма Ст. Тулміна. Історико-еволюціоністський напрям (Т. Кун). Логіко-нормативна модель зростання знання в науково-дослідницькій програмі І. Лакатоса. Плюралізм в епістемології П. Фейєрабенда. Тематичний аналіз науки (Дж. Холтон).

Філософська методологія та її застосування у сфері соціально-гуманітарного знання. Класична і некласична раціональність: розум і культура. Багатоманітність форм раціональності. Раціональність як спосіб ставлення людини до світу. Структура і типологія раціональності.

Детермінанти розвитку наукової раціональності. Історичні типи наукової раціональності. Некласична і постнекласична наукова раціональність. Наукове знання як складна система, що розвивається. Різноманіття типів наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні, критерії їх розрізнення. Особливості емпіричної і теоретичної мови науки. Структура емпіричного знання. Експеримент і спостереження. Емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичного навантаження факту. Структура теоретичного знання. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Парадигма. Математизація теоретичного знання. Наукова картина світу, її функції: картина світу як онтологія, як форма систематизації знання, як дослідницька програма. Роль філософських ідей і принципів у обґрунтуванні наукового знання.

Раціональність у когнітивних і соціальних системах. Соціокультурні та екзистенційні передумови кризи наукової раціональності. Наука як форма панування і фактор відчуження. Проблема налагодження зв'язку науки з життєвим світом людини. Раціоналістичний проект модерну та його критика. Сучасна філософія науки на шляху до нового розуміння наукової раціональності.

Проблема істинності й раціональності у соціально-гуманітарних науках. Текст як особлива реальність та «одиниця» методологічного і семантичного аналізу соціально-гуманітарного знання. Герменевтика і круг герменевтики. Соціальна верифікація наукового знання у соціогуманітарних науках. Пояснення, розуміння, інтерпретація у соціальних і гуманітарних науках.

Політичні науки у системі соціального знання. Специфіка політичних наук.

Тема 2. Політика і «політичне»: фундаментальні розрізнення політичних наук

Поняття суспільства: рівні, підсистеми, структура. Соціальні відносини та соціальна дія. Людина як дієвець. Політика як соціальне явище. Взаємодія політики, економіки, права. Онтологія політики. Соціальна нерівність. Соціальні групи. Інтереси та цінності як соціологічний фундамент політики.

Політика як категорія. Гносеологічні розрізнення політики, влади і держави. Концепції та інтерпретації політики. Політика і «політичне».

Тема 3. Політична філософія та політична теорія: демаркація та концептуалізації

Структура політичних наук. Політична філософія як методологія політичного пізнання. Побудова «належного» як метафора політичної філософії. Справедливість, свобода, рівність як метакатегорії політичної уяви. Нормативізм. Ціннісний (світоглядний) вимір політичної філософії. Політична філософія та політична ідеологія: розрізнення та співмірність. Ідеологія як вульгаризована філософія.

Політична теорія та політична філософія: контексти відмінностей та збігу. Структура політичної теорії: політична філософія, емпірична політична теорія, «формальна політична теорія». Комплементарність політичної теорії. Політична парадигма: зміст, конотації.

Тема 4. Нормативні політичні теорії

Політична теорія як практична філософія. Спадщина Аристотеля, Н. Макіавеллі, Дж. Локка, К. Маркса, М. Фуко, Ю. Габермаса. Вплив філософії, соціології та юриспруденції. Головні риси нормативних політичних теорій: онтологізм, дескриптивність, історизм.

Школи нормативної політичної теорії. Чотири ключові основи нормативної політичної теорії: конфлікт (К. Шмітт, Р. Дарендорф, Б. Мур), спільні цінності (Е. Даунс), обмін (Р. Патнем) і координування (Р. Хардін).

Тема 5. Емпірико-аналітичні політичні теорії

Позитивістська традиція та її імплікація до політичних наук. Біхевіоралістська революція та критичний раціоналізм К. Поппера як підґрунтя емпірико-аналітичних теорій. Головні риси емпірико-аналітичних політичних теорій.

Головні школи емпірико-аналітичних теорій: системний аналіз (Д. Істон), біхевіоралізм (П. Лазарсфельд, Г. Лассвел, Г. Алмонд, Б. Рассетт), раціональний вибір (М. Олсон, Д. Аджемоглу), інституціоналізм (Дж. Фереджон), глобалізм (Д. Гелд) тощо.

Змістовий модуль 2. Теорія та практика міжнародно-політичного аналізу

Тема 6. Міжнародні відносини як дисциплінарний простір політичних наук

Політика, влада, суспільство. Політична наука в системі соціального знання. Структура політичної науки. Рівні політики. Детермінанти міжнародно-політичного аналізу. Поняття і критерії міжнародних відносин. Концептуалізація світової політики. Розмежування понять «міжнародні відносини» і «світова політика». Взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики. Предмет міжнародно-політичної науки. Зародження теорії міжнародних відносин (МВ).

Витоки ліберальної та реалістичної парадигм. Політичний реалізм: основні положення, представники, опоненти. Політичний лібералізм: теоретичне підґрунтя та дискурсивний простір. Марксистський підхід до

вивчення МВ. Неореалізм. Неолібералізм. Неомарксизм. Підтвердження і критика «світ-системного» підходу. Постмодернізм. Конструктивізм. Критичні теорії. Теорії середнього рівня МВ (теорія міжнародних режимів, теорія демократичного світу, теорія транзиту, теорія лібералізму і прав людини тощо). Національні школи МВ та їх особливості.

Тема 7. Традиції, парадигми і суперечки у дослідженні міжнародних відносин

Головні традиції у концептуалізації МВ. Ідейні витoki, представники, дискурсивні репрезентації метатеорій МВ. Понятійний апарат і загальні положення теоретичного мейнстріму. Переваги і вади класичних теорій МВ.

Походження та фундаментальні категорії реалістичної традиції. Друга світова війна, «холодна війна» і формування цілісної реалістичної концепції МВ (Едвард Карр, Рейнхольд Нібур, Ганс Моргентау). Поняття «сили» (power). Отто фон Бісмарк, Карл фон Клаузевіц. Мораль і право для реалістів. Неореалізм: актуалізація та перспективи. Концепт «м'якої сили».

Ліберальна традиція у політичній філософії: Г. Гроцій, Б. Спіноза, Ш.-Л. Монтеск'є. Кант і його проект «вічного миру». Вудро Вільсон і його політична спадщина. Організація Об'єднаних Націй і дискурс «прав людини». Феномен «гуманітарних інтервенцій».

Еволюція класичних парадигм, їх різноманітні імплікації. Виникнення неотеорій: нові сюжети, перетин, взаємозбагачення, розрізнення. «Великі суперечки» і парадигмальні дебати: порівняльна характеристика. Досягнення і критика раціоналізму.

Виникнення неокласичних теорій як приклад їх взаємозбагачення. Сучасні теорії МВ. Конструктивізм: методологія, дискурс-аналіз, досягнення, суперечливість. Історія розвитку конструктивістської парадигми в теорії МВ. Основні поняття: норми, ідентичності та цінності, епістемні суспільства, культура МВ, агент-структурна проблема тощо.

Постмодернізм: витoki, дискурсивна витонченість, здобутки. Амбівалентність оцінки досягнень і подальшої долі. Ключові настанови у дослідженні МВ: номіналістична оптика, відмова від надтеорій, парадигм, історизму, «пошуку та відкриття» законів тощо. Недовіра до «великих наративів». Деконструкція світу.

Критична теорія: теоретичні настанови, витoki, представники.

Теорії міжнародних відносин та їх використання у підготовці й написанні наукового тексту.

Тема 8. Держава і глобальна система за доби пізнього Модерну

Основні категорії системного підходу: система, елементи, структура, середовище. Система і підсистема. Глобальна та регіональні міжнародні системи. Типології міжнародних систем (акторний, структурний, історичний підходи). Класифікація міжнародних систем М. Каплана. Характерні особливості міжнародних систем. Анархічність міжнародної системи.

Поняття «стабільність» міжнародної системи. Системний підхід у працях Кеннета Волтца. Можливості та обмеження системного підходу щодо аналізу міжнародних відносин і світової політики. Дискусії про структуру міжнародної системи після закінчення «холодної війни».

Проблема учасника і «актора» у міжнародних відносинах. Держава як головний «актор» міжнародних відносин: ознаки, функції, сучасна форма. Сучасні виклики державі як основному актору міжнародних відносин. Недержавні учасники міжнародних відносин: їх роль і функції. Міжурядові та неурядові організації. Інші учасники міжнародних відносин.

Тема 9. Методики теоретичного та прикладного аналізу міжнародних відносин

Теоретичний рівень. Підходи. Методи дослідження. Загальні та спеціальні методи дослідження. Методи дослідження міжнародних відносин і світової політики. Методи аналізу ситуації. Експлікативні методи: контент-аналіз, івент-аналіз, метод когнітивного картування. Експериментальні методи: імітаційні ігри. Прогностичні методи: дельфійський метод, метод побудови сценаріїв. Аналіз процесу прийняття рішень.

Роль прикладного аналізу міжнародних відносин у системі сучасного наукового знання. Базові методики прикладного аналізу МВ. Вивчення міжнародних відносин із позицій прикладного моделювання: моделювання і системність. Логіко-інтуїтивне і формальне моделювання. Нормативне моделювання міжнародних ситуацій і процесів. Застосування математичних засобів як самостійна проблема прикладного аналізу МВ. Квантифікація і формалізація змістовних моделей міжнародних ситуацій і процесів. Динамічні моделі як засіб опису поведінки міжнародних систем і суб'єктів МВ у часі.

Тема 10. Методика організації та зміст основних етапів наукового дослідження

Форми і види, методи організації науково-дослідницької роботи студентів. Реферат і реферативний огляд. Наукова доповідь. Есе. Курсова робота. Випускна кваліфікаційна робота як форма підсумкової державної атестації випускника.

Загальна схема та етапи наукового дослідження. Окреслення проблематики та побудова плану-проспекту майбутнього наукового дослідження. Поняття наукового напряму, наукової проблеми та теми наукового дослідження. Підготовка обґрунтування. Ключові елементи обґрунтування теми: постановка проблеми, актуальність теми дослідження та визначення рівня її розробленості, наукова новизна та практичне значення розробки проблеми, мета та завдання дослідження, вибір об'єкта та предмета дослідження, окреслення структури роботи.

Пошук наукової інформації та робота з літературними джерелами. Поняття джерела наукової інформації, видова структура джерел наукової інформації. Підбір та опрацювання статистичної й фактологічної бази

дослідження. Кваліфікаційна робота. Підготовка рукопису наукової роботи: логіка викладу, мова та стиль наукового дослідження. Оформлення вступу, висновків, опис літератури та формування додатків.

Магістерська робота як форма науково-дослідної роботи. Загальна характеристика та основні вимоги до написання магістерських робіт. Основні етапи підготовки магістерських робіт. Організація наукових досліджень при підготовці рукопису магістерської роботи: вибір теми, складання робочих планів, пошук літературних джерел, робота над чистовим варіантом рукопису. Композиційна структура і технічне оформлення магістерської роботи.

Підготовка до захисту та захист магістерської роботи. Рецензування та оформлення документів і матеріалів, пов'язаних із захистом роботи. Підготовка магістранта до виступу на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Зміст доповіді та підготовка супроводжуючого ілюстративного матеріалу. Процедура публічного захисту магістерської роботи.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Логіка й методологія науки. Специфіка політичних наук	Міні-лекція: Світ як простір «мовних ігор» (Людвіг Вітгенштайн)
Тема 2. Політика і «політичне»: фундаментальні розрізнення політичних наук	Дискусія на практичному занятті: Карл Маркс versus Карл Шмітт
Тема 3. Політична філософія та політична теорія: демаркація та концептуалізації	Проблемна лекція: Карл Маркс і Макс Вебер як vis-a-vis
Тема 4. Нормативні політичні теорії	Міні-лекція «Постмарксизм у теорії міжнародних відносин: Іммануїл Валлерстайн»
Тема 5. Емпірико-аналітичні політичні теорії	Дебати: «Чому саме Вестфальський мир є метафорою міжнародних відносин?»
Тема 6. Міжнародні відносини як дисциплінарний простір політичних наук	Дебати про співвідношення внутрішньої та зовнішньої політики держави
Тема 7. Традиції, парадигми і суперечки у дослідженні міжнародних відносин	Проблемна лекція з питання «Чи існує глобальне громадянське суспільство?»
Тема 8. Держава і глобальна система за доби пізнього Модерну	Міні-лекція з питання «Афганістан як цвинтар імперій»
Тема 9. Методики теоретичного та прикладного аналізу міжнародних відносин	Дискусія за афоризмом: «Немає нічого більш практичного, ніж хороша теорія»
Тема 10. Методика організації та зміст основних етапів наукового дослідження	Робота в малих групах щодо доведення або спростування тези «Rescupia non olet»

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Теми 1 – 10	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 5	Підготовка до дебатів
Теми 1 – 10	Виконання індивідуальних завдань
Теми 6 – 10	Опрацювання творчого завдання (план-проспекту кваліфікаційної роботи)
Теми 6 – 10	Підготовка та презентація компетентнісно-орієнтованого завдання (наукової розвідки за темою кваліфікаційної роботи)

Кількість годин лекційних і практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Методологія міжнародно-політичних досліджень» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, навчання через дослідження. Зокрема:

Словесні (лекція, проблемна лекція (Теми 3; 7); міні-лекція (Теми 1; 4; 8)).

Практичні (практична робота (Теми 1– 10), семінар-дискусія (Теми 2; 9), підготовка / презентація творчого та компетентнісно-орієнтованих завдань (наукової розвідки, план-проспекту кваліфікаційної роботи) (Теми 6 – 10)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100-бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних і практичних (семінарських) занять, має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів: для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти. *Семестровий контроль проводиться у формі заліку.*

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Поточний контроль здійснюється у формі:

– *усних дебатів* – 1 раз за семестр, усно, за запропонованими темами на

семінарських заняттях. Максимальна оцінка за участь у дебатах – 12 балів (12-бальна система оцінювання, усього 12 балів за семестр);

– *експрес-опитування* за змістом тем, що пройдено, – 4 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 20 балів за семестр), її можна отримати, якщо відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення; містить засвоєний теоретичний матеріал у повному обсязі;

– *аналітичної доповіді* за заданою тематикою – 4 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 20 балів за семестр), її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять;

– *компетентнісно-орієнтованого завдання* (наукової розвідки за темою кваліфікаційної роботи) – 1 раз за семестр у вигляді промови з теми розвідки; проводиться на семінарських заняттях у змішаній формі (імітація доповіді за текстом розвідки (наукової статті); текст має бути завантажений на ПНС). Максимальна оцінка – 24 бали (24-бальна система оцінювання; усього 24 бали за семестр);

– *творчого завдання* (план-проспекту кваліфікаційної роботи) – 1 раз за семестр; максимальна оцінка – 12 балів (12-бальна система оцінювання; усього 12 балів за семестр); текст має бути завантажений на ПНС.

– *письмової контрольної роботи* – 1 раз за семестр, під час передостаннього семінарського заняття. Максимальна оцінка – 12 балів. Використовується 12-бальна система оцінювання; усього 12 балів за семестр. Відповідь дається як текст у системі ПНС.

Системи оцінювання, що використовуються, наведено нижче.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

*Критерії оцінювання аналітичних доповідей, експрес-опитування
5-бальна система оцінювання*

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	5
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	4
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	3
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	2
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	1

*Критерії оцінювання участі у дебатах, творчого завдання, письмової
контрольної роботи*

12-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	12
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	11
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	10
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	9
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	8
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	7
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	6
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	5
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	4
Відповідь виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня	3
Відповідь не виявляє самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня; стереотипні знання не відтворено	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

Критерії оцінювання компетентнісно-орієнтованого завдання 24-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь (розвідка) неперевершена, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як зразкова. Висновки є пригломшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Перфектним є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, економікою, правом тощо. Наводяться та використовуються джерела міжнародного права; аналізуються та згадуються міжнародні угоди/договори	24
Відповідь неперевершена, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як зразкова. Висновки є пригломшливо обґрунтованими та доведеними. Репрезентується та застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Перфектним є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права; аналізуються та згадуються міжнародні угоди/договори	23
Відповідь (розвідка) неперевершена, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як	22

зразкова. Висновки є ретельно обґрунтованими та доведеними. Репрезентується та застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, історією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права; аналізуються та згадуються міжнародні угоди/договори	
Відповідь (розвідка) справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як відмінна. Висновки є ретельно обґрунтованими та доведеними. Репрезентується та застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з (міжнародно-)політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права; аналізуються та згадуються міжнародні угоди/договори	21
Відповідь справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як відмінна. Висновки є добре обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з (міжнародно-)політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права; аналізуються та згадуються міжнародні угоди/договори	20
Відповідь (розвідка) загалом справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як відмінна. Висновки є добре обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з (міжнародно-)політичної науки; відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, аналізуються та згадуються міжнародні угоди/договори	19
Відповідь (розвідка) загалом справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як відмінна. Висновки є обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з (міжнародно-)політичної науки; відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	18
Відповідь загалом справляє враження, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як дуже добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Згадуються класичні (фундаментальні) праці з (міжнародно-)політичної науки; підтримується дискурс «світу політичного». Фіксується міждисциплінарність міжнародно-політичного простору. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	17
Відповідь (розвідка) загалом прийнятна, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць (міжнародно-)політичної науки; дискурс «світу політичного» ретранслюється. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	16
Відповідь загалом прийнятна, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць (міжнародно-)політичної науки; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	15
Відповідь (розвідка) загалом прийнятна, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	14

Відповідь потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці (міжнародно-)політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	13
Відповідь (розвідка) потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, є питання до аргументації. Класичні праці (міжнародно-)політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	12
Відповідь потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	11
Відповідь (розвідка) задовільна. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	10
Відповідь (розвідка) задовільна. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	9
Відповідь задовольняє мінімальним вимогам. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді (розвідки) оцінюються як задовільні; раціональність мислення залишає бажати кращого. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	8
Відповідь задовольняє мінімальним вимогам. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді, розвідки оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори не згадуються	7
Відповідь достатня. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Аргументація та доведення висновків залишилися поза увагою здобувача	6
Відповідь достатня. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді, розвідки оцінюються як достатні, але раціональність розвідки сумнівна. Аргументація висновків майже не фіксується	5
Відповідь (розвідка) балансує на межі прийнятності. Логіка відповіді, розвідки, розуміння понятійно-категоріального апарату оцінюються як мінімально достатні; принципи раціональності майже проігноровано	4
Відповідь балансує на межі прийнятності. Логіка відповіді, розвідки, розуміння понятійно-категоріального апарату оцінюються як мінімально достатні; принципи раціональності проігноровано	3
Відповідь неприйнятна, виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні/практичні висновки відсутня	2
Відповідь (розвідка) неприйнятна, виявляє відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні/практичні висновки відсутня	1
Відповідь неприйнятна	0

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характери націй в історичному контексті. Київ : Наш формат 2017. 320 с.
2. Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 200 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25295>
3. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції / Пер. з англ. Р. Корнута. Київ : Наш формат, 2019. 576 с.
4. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. Київ : Наш формат. 2019. 608 с.

Додаткова

5. Арон Р. Мир і війна між націями / Реймон Арон; пер. з фр. Київ: МП «Юніверс», 2000. 688 с.
6. Байме К. Політичні теорії сучасності / Пер. з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка; видання друге. Київ : Стилос, 2024. 396 с.
7. Герасіна Л. М., Требін М. П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр.* / редкол.: О. Г. Данильян та ін. Харків : Право, 2020. № 4 (47). С. 72–93. DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.47.218961>. Режим доступу: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/218961>
8. Горбачов А. В., Жеребятнікова І. В., Кравченко О. В. Політичні конфлікти і культурні зміни: аналіз динаміки культурних процесів під впливом геополітичних криз. *Politicus*. 2024. № 1. С. 124–128. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-1.19>
9. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний хронотоп технологічної цивілізації: біо- і геополітичні конотації міжнародних відносин. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2022. Том 5, № 2. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.15421/342229>
10. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Механізм трансбіополітичного переходу у геополітиці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14, № 2. С. 119–129. DOI: <https://doi.org/10.15421/352230>
11. Коротков Д. С., Кузь О. М., Кузь І. О. Польща у процесі практичної реалізації геополітичних проєктів у Центрально-Східній Європі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. Дніпро, 2023. № 15(2). С. 105–113. <https://doi.org/10.15421/352349>
12. Коротков Д. С. Вплив ліберально-ідеалістичного напрямку на

традиційну гегемонію реалістів у теорії міжнародних відносин. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2020. Т. 12, Вип.2. С 87–93. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25647>

13. Мідделаар Л. Нова політика Європи: десять років політичних криз / Пер. з англ. О. Панича. Київ : Дух і літера, 2021. 408 с.

14. Требін М. П. Міжнародна безпека в умовах турбулентного світового порядку // Деструктивні мегатенденції сучасності: від пандемії до війни : монографія / [Іванов С. В., Мельник О. А., Разумова Г. В. та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2025. С. 131–154. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35713>

15. Український дипломатичний словник / М. З. Мальський, Ю. М. Мороз, О. С. Кучик та ін.; за ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза; 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2014. 814 с.

16. Baylis J. The globalization of world politics : an introduction to international relations / Seventh edition. Oxford; New York: Oxford University Press, 2017. 610 p.

17. Ikenberry G. J. The end of liberal international order? *International Affairs*. 2018. Vol. 94. Issue 1. P. 7–23. DOI: <https://doi.org/10.1093/ia/iix241>

18. Ikenberry G. J. Three Worlds: the West, East and South and the competition to shape global order. *International Affairs*. 2024. Vol. 100. Issue 1. P. 121–138. DOI: <https://doi.org/10.1093/ia/iia284>

19. Jackson R., Sørensen G., Møller J. [Introduction to International Relations: Theories and Approaches](#). Oxford University Press, 2021. 472 p. URL: <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198862208.001.0001>

20. Kaufman J. P. Introduction to international relations: theory and practice. New York: Rowman & Littlefield Publishers, 2018. 327 p.

21. Kuz O., Konnova N., Korotkov D. Corruption Models of Behaviour in the Structure of the Political System of Society. *Dialogue and Universalism*. 2024. Vol. 34, Issue 1. P. 131–141. <https://doi.org/10.5840/du202434110>

22. Plazova T., Kuz O., Konnova N., Korotkov D., Galushchenko O. Information Warfare as an Instrument of Geopolitical Influence on Ukraine: Main Aspects and The State's Response. *International Journal of Religion*. 2024. Vol. 5, No. 2. P. 121–130. <https://doi.org/10.61707/0g2yt516>

23. Trent J., Schnurr L. A United Nations Renaissance: What the UN is, and what it could be. Verlag Barbara Budrich, 2018. 166 p. URL: <https://doi.org/10.2307/j.ctvdf03xp>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

24. Атлантична рада США (*Atlantic Council*) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.atlanticcouncil.org>

25. Брукінгський інститут (The Brookings Institution (BI)) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.brookings.edu>

26. Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при МЗС [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <https://da.mfa.gov.ua/>

27. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>
28. Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.chathamhouse.org>
29. Міністерство закордонних справ (МЗС) України: офіційний сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/>
30. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Методологія міжнародно-політичних досліджень» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7120>